

Donostiako Bigarren Ingurabidea

Desjabetzeak, trabak eta hitz egiteko beldurra

Gipuzkoan egin den azpiegitarik garrantzitsuenetakoa da, bost hilabete dira zabaldu zenetik, baina ez dira bukatu buruhausteak. Donostiako Bigarren Ingurabidearen obrak egiteko lur asko desjabetu behar izan dira eta terrenoak galdu dituztenetako batzuek oraindik ez dute kalte-ordainik kobratu. Proiektu handi baten azpian geratzen diren historia txikiak dira ondorengo orrietakoak.

GORKA BEREZIARTUA

Argazkiak: Dani Blanco

Bittor Lizeaga, Gartziategi sagardotegiaren aurrean. Bizkarrean errepide berria, etxea itzalpean utzi duen berbera.

EKAINAREN AMAIERAN hasi ziren autoak eta kamioiak Donostiako Bigarren Ingurabidearen asfaltoa marruskatzen. Datu handiekin eman zuen notizia Gipuzkoako egunkari salduenak: 350 milioi euro gastatu dituzte obratan; 4.000 lanpostu sortu ditu eraikuntzak iraun duen hiru urteetan; eta errekorrak ere hautsi ditu kamio berriak, Urumeako bidezubia, 1.000 metrokoa, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan dauden guztien artean handiena delako.

Lanen amaiera ospatzeko gogoz zeuden beraz Gipuzkoako agintariak ekainaren 25 hartan, goizeko 11etan, errepidearen tarte baten ondoan prestatutako karparen itzalpean. 600 gonbidatu, horien artean Markel Olano ahaldun nagusia, Eneko Goia Bidetako Azpiegituren diputatua eta Borja Jauregi, Bidegiko zuzendari orokorra. Eguraldia ere lagun izan zuten: 23 gradu inguru, oskarbi, euri tantarik ez. Ezerk ez zuen festa eragotzi, ezta karpatik gertu ELA eta LAB sindikatuek eraikuntzako langileen egoera salatzeke egin zuten elkarretaratzeak ere. Fini ziren lanak. Fini, azkenik, ideia bat, lehenengo aldiz 1991. urtean plazaratua eta 2006a arte zementu eta asfalto bihurtzen hasi ez zena.

“Puzzle zaila” osatu behar baitzen, Bidegi Elkarte Publiko Foralaren hitzetan, lanak ondo aterako baziren. Errepide zahar eta berrien katramilatze konplexua, AP-1 eta AP-8 errepideak Donostiaren arku berriare-

Lasarten hartua da gaineko irudia. Donostiako Bigarren Ingurabidea goiko errepidea da, baina herriko sarreran *scalextric* baten modura gurutzatzen da beste kamio batzuekin. Eskuineko orrian, bidezubi baten azpiko zutabeak ikusten dira eta tunel berri bateko obrak, airetik erretratatuta.

kin elkartu behar zituena, Irundik Eibarrera eta Eibartik Gasteizera ziztuan iristeko. Baina kontu asko egin ondoren, proiektura diru asko bideratu ondoren, zenbaki askorekin burua hautsi beharrean ibili ondoren, azkenik karbono monoxidozko putzak botatzen ari ziren automobilak errepide berrian.

Ospakizunekin buka zitekeen ingurabideaz kontatzeko zegoen guztia. Edo, asko jota, ekainaren 20an “ate irekiko eguna” zela aprobetxatuz zenbait herritarrek egin zuten bezala, errepide berrian oinez edo bizikletaz osteratxoa eginda, bidea behin betiko automobilerik utzi aurretik. Ze, motordun ibilgailuen harat-honata hasten denean, inor ez da harrutuko azpiegitura horri buruzko kontuak prentsatik desagertzzen badira. Zer dago ba kontatzeko? Errepideak jende gehienarentzat ez dira leku garrantzitsuak. Ezlekuak dira. *Igaro* egiten gara haietatik, inoiz ez dugu *gelditu* nahi; berez, ez gara gelditzen istripurik edo matxurarik eduki ezean. Errepideak ez direlako inorenak. Itxura neutroko afixak. Asfaltoan pintatutako marrak. Abiadura-mugak. Eta askoz gehiago ez.

Baina nahikoa da leihatilatik inguruetara begiratzea, etxeak ikusteko. Baratzeak. Zelaiak. Eta errepidetik ikusiko ez balira ere, Galdiano eraikuntza enpresaren webguneak erakusten jarraituko luke, Ingurabidean egin dituzten lanen argazkietan ez baitituzte teiltatuak ezkututzen (parentesi artean esatekoa da, enpresa

horrek Donostiako Ingurabideko lanez gain, Pasaiaiko portuko eta Bilboko “Supersur”-eko obretan ere esku hartzen duela). Behin horiek ikusita ordea, ez da zaila imajinatzea etxe, baratze eta zelai horiek badituztela jabeak. Pertsonak. Hara hor albistetan ematea ahaztu zitzaizen datua: zenbat jende kaltetu duen errepide berriak. Edo zenbat lur desjabetu diren. Edo norenak diren desjabetutako lurrak.

Erraldoiaren hankak ia zapaldu zuen historia

Galdera horiek Astigarragatik Martutenerako bidera daramate. Han dago Gartziategi sagardotegia. Ondoan, metro gutxira, errepidearen

bidezubi bati eusten dioten hankak. Hemen-dik begiratzea errepidearen gonapean egotea bezala da. Eta ikuspuntu honetatik ehun zangoko erraldoiaren itxura hartzen du azpiegitura berriak; inguruko zelaietan garroak indarrez iltzatu dituen bidutzia; behin etorri-gero, inoiz joango ez dena.

Astelehen goiza da. Neguko lehen izotzak behar baino lehenago etorri dira aurrean eta Bittor Lizeagak atea zabaldu bezain laster egiten die bisitariei sartzeko keinua. Sagardo usainak gozaten du barrua, ezin bestela izan. Baina historia-usaina ere badago: inguruan ditugun upelen artean, 100 urtetik gora dituzte batzuek, etxe hau Astigarraga inguruko

Atxaspi Hotela

Bitirria 24
Lesaka (Nafarroa)
T 948 637 536

hotela@atxaspi.com
www.atxaspi.com

Ezin da zarata argazki batean jaso, baina imajinatu bai. Edo, ezkerreko etxean bizi direnen kasuan, pairatu.

eraikinik zaharrenetakoa baita. XVI. mendeko dokumentuek esaten dute garai hartan, dagoeneko, sagardoa egin eta edaten zutela pareta hauen artean.

Bost axola hori Ingurabidearen lehen proiektua prestatu zuenari: hasierako traza-tuak erdi-erditik zeharkatzen zuen etxea. Botako zuten, monumentu historiko izateak salbatu izan ez balu. “Prensatik enteratu ginen gu” dio Lizeagak “eta gero hasi zen Diputazioa desjabetzei buruzko gutunak bidaltzen”. Urteak pasa dira. Sei bat bai, Lizeagak zehazki gogoratzen ez badu ere. Eta proiektua martxan jarri zenean ez zen Aldundiko inor etorri ingurua nola zegoen begiratzera. “Alegazioak egitean-eta bilerak eskatu genituelako hitz egin dugu beraiekin; baina gainontzean etorri, beraiek... Lehenengo aldiz makinekin etorri ziren, sagastia botatzera eta dena txikitzera, inolako abisurik gabe. Egun batean azaldu eta arbolak botatzen hasi ziren”. Lur asko galdu dituzte, bai Lizeagak berak, baita anaiak ere. Aitonarenak izandako terrenoak anaiartean banatuta zeuzkaten, eta bakoitzaren parte bat jan du errepideak. Bitorrek sagastiaren puska handia galdu du. Anaiak, garai batean basoa zen terrenoa.

Eta lurrak kentzeaz gain, errepideak bestela ere eragin dio sagardotegiari. Kaltea estetikoa ere bada. Kanpotik zetorrenak etxeari planta bat hartzen zion lehen; orain beste bat, diferentea eta, itsusiagoa. “Lehen hau leku rurala zen” azaldu du Lizeagak, “sagardotegi bat, baserri-itxura zeukana... Eta errepide

honek dena izorratzen du”. Harriz egindako paretan gaintik porlanezko egitura lauak. Belarraren gaintik asfaltoa. Tximiniari darion kearen gaintik, kotxeei dariena. Ez dago orekarik: inurria da Gartziategi, Ingurabidearekin konparatuta. Ozta-ozta zapalduta hiltzetik salbatu bazen ere, hankapetik kendu ezinda geratu da.

Kantak esaten zuen, ez duela berdin berotzen eguzkiak oinpean dagoena. Hori da errepidearen beste kalte isiletako bat: itzala. “Neguan 12ak pasa arte itzalean egoten gara orain, eta gaur bezala izotza egiten badu, ez da joaten eguerdira arte. Sagastiari ere itzala egiten dio. Eta itzalak ematen dion arbolak

ez du produkzio bera. Berez, sagastia egutera da, baina orain eguteren zati bat ospela bihurtu da”. Horri buruzko alegazioak egin zituzten bere garaian. “Kasu askorik ez dute egiten. Erantzunak beti dira berdinak: idatzi batzuk edukiko dituzte, pentsatzen dut. Ateratzen dute fotokopia, erantzuna ezezkoa, betiko arrazoiak eta kito”.

Baserri aurreko zati bat ere kendu diote eta horrek bereziki eragiten dio sagardotegiari, orain berea ez den puska horretan deskargatzen baitute sagarra eta pasatzeko bidea berentzat edukitzea eskatzen ari da obrak hasi zirenetik. “Hitzez esan digute, baina idatziz sekula ez, hori libre egongo denik. Klaro, guretzat hori da arazo printzipala, ez dauka-gulako beste lekurik sagartoki horretara sarrera egiteko. Hil ala bizikoa da. Hori kentzen badigute ezin dugu sagardorik egin”. Ari dira hizketan Aldundiarekin problema konpontzeko. “Baina ikusten duzu noiz? Dena eginda, bukatuta, dagoenean”.

Lizeaga kexatu da lanek iraun duten bitartean obren arduradunekin hitz egiteko izan diren zailtasunez —ez da bakarra, beste zenbait kaltetuk ere problema bera seinalatu dute—. Obran bertan lanean aritu direnekin konpondu ditu sortzen joan diren problemetako asko. Terrenoa okupatzen ziotela eta telefonoz deika hasi behar. “Konponduko dugu, konponduko dugu’ esaten zuten eta azkenean harrapatu nuen zulatzeko makinarekin zebilen langilea eta esan nion ‘alde hemendik, bestela salatu egingo zaitut’. Hor-tik aurrera, segituan etorri ziren Bidegikoak,

eta orduan bai soluzionatu zuten: alokairua pagatu zidaten terreno puska hori harrapatu zutelako”.

Hitz egiteko beldur

Eguraldia asko aldatu da errepedea zabaldu zuten egunetik. Ekainaren 25eko eguzkitan zeuden Gipuzkoako agintariak, baina Lizeagak azaroaren 29ko hotzetan esan ditu erreportaje honetakokak. Bost hilabete. Bitartean trafiko handia hartu du Donostiako Bigarren Ingurabideak eta autoen dentsitatea puztu ahala hustu dira kamioari buruzko albisteak eguneroko prentsan. Zer kontatua falta ez den arren. Desjabetzeak jasan dituzten askorentzat arazoa ez baita bukatu. Elkarrizketaren bukaera aldean Lizeagak esplikatu du oraindik ez duela kobratu lurrengatik Aldundiak ordaindu behar dion diru guztia. Erakunde foralak hasieran jarritako prezioa baino ez du pagatu momentuz, eta falta dena negoziatu egin beharko du.

Antzera dabilta beste hainbat ere, eta horrek bi ondorio ditu, gutxienez. Bat: desjabetutako pertsonentzat, abokatuekin bileraz bilera ibili beharra, galdutako lurren trukean diruren bat ikusi nahi izanez gero. Bi: gaia landu nahi duen kazetariarentzat leher gaizto egiterainoko konplikazioak.

Lizeagaz gain beste lau lagunekin hitz egin baita artikulu hau osatzeko. Denei kendu dizkiete lurak eta gainera nabarmen aldatu da bizi diren edo lan egiten duten ingurunea. Enpresa baten kudeatzaileak dio bideko lanek asko eragin diotela eguneroko jardunean eta eragindako galerak ez dituztela inon aurreikusi. Baserri baten jabearekin hitz egin da azaldu du nola Ingurabideak lurak erdibitu dizkion. Jatetxe bateko nagusiak solasaldi luze batean dio errepedeak ia isolatuta utzi duela bere negozioa, asko nabaritu duela,

Baserri baten jabeari lurak erdibitu dizkio Ingurabideak. Jatetxe bat erdi-isolatuta utzi du. Eta errepedearen erruz etxea galdu du beste lagun batekin

orain jende gutxiago joaten dela bazkaritara. Aurkitutako kasurik larriena, errepedearen erruz etxea goitik behera bota dioten gizonarena. Urte askoan aritu da hori ez gertatzeko ahaleginetan, saiatu da egunkarietan bere problema azaltzen, baina apenas eskaini diote arretarik. Eta etxea kendu azkenean, karretera egiteko.

Lau lagun horietatik batekin (enpresaren kudeatzailea) ezer ez argitaratzeko baldintzarekin hitz egin da. Beste birekin (lurra bitan banatu dioten baserritarra eta etxerik gabe geratu den gizona) hitzordua jarri zen euren kasua sakonago azal zezaten. Aurrenekoak handik gutxira deitu zuen, esanez abokatuarekin kontsultatu ondoren nahiago zuela ezer ez publikatzea. Bigarrenak ere deitu zuen, zita jarria zegoen egunean bertan, hobeto pentsatu zuela eta nahiago zuela ez hitz egin. Errepedeak kasik isolatu duen jatetxeko nagusiarekin berriz, elkarrizketa egin, egin zen. Ordubete inguruko grabazioa. Detaile handiarekin azaltzen zuen nolako egoeran geratu den errepedearen eraginez, ez bakarrik negozioa, baita familia ere. Baina erreportajerako argazkiak ateratzeko atzera harenganatu, eta esandakotik ezer ez publikatzea nahiago duela esan du.

Antzeko arrazoiak gehienek: oraindik ez dute desjabetzearengatik zor zaiena kobratu eta nahiago dute problema gehiago ez eduki. Ulertzekoa da beldurra. Denbora gutxian euren terrenoetan hondeamakinak sartu dira, lurak galdu dituzte, kaltea egina dago, ez dute trukean ezer jaso gabe geratu nahi. Prozedurak asko erraztu du azpiegituraren propaganda; kontrako iritzia ematea zaildu duen bezainbeste. Beraz, inauguratu eta bost hilabetera, errepedearen zarata bakarrik entzuten da. Eta desjabetu gehienak isilik egongo dira, azpiegitura honekikoak behingoz bukatzeko zain. ■

Oxangoiti
Hotel Jauregia

Gamarra kalea, 2
Lekeitio (Bizkaia)
94 465 05 55 / 659 393 928
www.oxangoiti.net